

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

SENAT

LEGE

privind protecția consumatorilor împotriva cametei și a altor forme de abuz de putere economică

Având în vedere ca:

Societatea, în ansamblul său, dar și consumatorii și, indirect, creditorii pierd bani, resurse și șansa realocării acestora pentru scopuri legitime și rationale, în favoarea câștigului momentan și extraordinar al unui număr limitat de entități care practica dobânzi excesive,

Dobânzile excesive pot afecta neutralitatea banilor și pot determina o distribuție injustă a averilor,

Consumatorii pierd capacitatea de a-și achita voluntar datoriile bănești și, implicit, prin efectul creditării în masă, creditorii își pierd lichiditatea și capacitatea menținerii continuității propriii afaceri, din cauza riscului de devalorizare a monedei naționale, transferat în totalitate în sarcina consumatorilor,

Cesiunea speculativă de creanțe poate afecta credibilitatea comerțului și poate dauna integrității veniturilor bugetare,

Caracterul de titlu executoriu în sine al contractelor care consacră creanțe bănești poate afecta liberul acces la justiție, poate neutraliza dreptul cetățeanului la un nivel de trai decent și, mai ales, poate face inaplicabil principiul protecției locuinței familiale a debitorului,

O economie de piață și o societate ghidată de valori supreme, cum sunt dreptatea, egalitatea de șanse și libertatea individuală, nu pot prolifera și nu se pot consolida în lipsa unui necesar echilibru al raporturilor juridice dintre creditori și consumatori,

Parlamentul României adoptă prezenta lege:

Art. 1. Prezenta lege se aplica raporturilor juridice dintre creditorii financiari si consumatori.

Art. 2. (1) Este consumator in sensul prezentei legi persoana fizică, inclusiv codebitorul, care, cu prilejul incheierii actului juridic creator al datoriei, acționează în scopuri care se află în afara activității sale comerciale sau profesionale.

(2) Calitatea de consumator se prezuma.

(3) Cel care are interes poate rasturna prezumtia prevazuta la aliniatul anterior, dar numai prin proba contrarie indubitabila a faptului exceptional al persoanei fizice de a fi contractat in exercitiul intreprinderii sale. Calitatea de profesionist se analizeaza in raport de contract sau de raportul juridic concret, supus analizei, si nu de intreaga activitate a debitorului.

Art. 3. (1) Este profesionist in sensul prezentei legi persoana care are, direct sau indirect, exercitiul unei intreprinderi, in sensul art. 3 alin.2-3 din Codul civil.

(2) Creditorii financiari sunt institutiile de credit, institutiile financiare ne-bancare (IFN) autorizate de BNR si colectorii de creante autorizati conform legii.

Art. 4. In sensul prezentei legi, prin notiunile si sintagmele de mai jos se intelege:

(a) Dobanda excesiva sau *camata* este o dobanda contractuala superioara dobanzilor comerciale curente practicate de institutiile de credit pe piata financiar-bancara interna, fiind in mod manifest disproportionata fata de media acestor dobanzi comerciale curente. Se prezuma ca dobanda dobanda este excesiva ori de cate ori depaseste dublul mediei dobanzii comerciale curente.

(b) Dobanda Anuala Efectiva sau DAE inseamna costul total al creditului pentru consumator, exprimat ca procent anual din valoarea totală a creditului. DAE se compune din dobanda la imprumuturi sau credite perceputa de creditorii financiari, la care se adauga celelalte costuri ale creditarii, inclusiv comisioanele, spezele, taxele si primele de asigurare si celelalte costuri pentru serviciile accesorii aferente contractului de credit. Costurile creditarii, altele decat dobanda la imprumuturi sau credite perceputa de creditorii financiari, nu pot depasi cu mai mult de 30% aceasta dobanda. Comisionul aplicat ca procent din valoarea sau soldul creditului nu poate fi inclus in costul total al creditului (DAE);

(c) Creditul imobiliar este creditul sau imprumutul perfectat in vederea achizitionarii, constructiei sau a ameliorarii unui imobil. Creditul este ipotecar daca garantia materiala conferita creditorului financiar poarta asupra imobilului achizitionat sau care urmeaza a fi construit pe credit. Creditul este imobiliar in toate celelalte situatii in care garantia este instituita asupra unor imobile. Creditul este imobiliar chiar si in cazul in care garantia materiala imobiliara este conferita de un tert;

(d) Creditul de consum este un imprumut sau un credit a carei valoare maxima este de 20.000 de euro, in echivalent lei, si a carei perioada maxima de rambursare este de 5 ani, indiferent daca este garantat sau nu cu ipoteci imobiliare;

(e) Microcreditul este un imprumut in valoare maxima de 3000 de euro, in echivalent lei, a carei perioada maxima de rambursare este de un an;

(f) Contractul de credit este actul juridic creator al datoriei prin care un creditor financiar acorda sau promite sa acorde unui consumator o amanare la plata, un imprumut sau alte facilitati financiare similare, iar debitorul se obliga sa achite sau sa ramburseze o suma de bani, la care se adauga dobanda si celelalte costuri ale creditarii;

(g) Creditul in valuta este un contract de credit sau un imprumut exprimat in alta moneda decat cea in care consumatorul primeste veniturile sau detine activele pe baza carora urmeaza sa fie rambursat creditul sau in alta moneda decat moneda statului in care consumatorul isi are reședința;

(h) Socul valutar reprezinta orice variatie a cursului de schimb al monedei de plata a contractului sau al monedei de indexare fata de leu, variatie care atinge plafonul maxim stabilit de BNR prin Regulamentul BNR nr.17/2012;

(i) Colectorii de creante sunt persoanele fizice sau juridice care desfasoara, in baza unei autorizatii prealabile administrative, activitati de recuperare a creantelor, fie in baza unui mandat dat de creditorul financiar, fie in urma achizitionarii creantelor;

(j) Cesiunea de creanta speculativa inseamna orice transfer al unei creante sau al unui portofoliu de creante de la un creditor financiar la un tert, transfer care nu are echivalent intr-un fapt economic sau care nu se efectueaza din ratiuni de mobilizare a creantelor comerciale, de re-finantare a creditorului financiar sau pentru constituirea de garantii financiare. Sunt cesiuni de creanta speculative, de exemplu: (i) transferul unui portofoliu de creante de la creditorul financiar la o filiala sau la o afiliata a sa, insotit de un mandat de administrare sau de gestiune si incasare a

portofoliului de creante de catre cedent in favoarea cesionarului; (ii) cesiunea de creante sau de portofolii de creante perfectata pentru cresterea indicelui de solvabilitate a creditorului financiar; (iii) cesiunea de creante perfectata pentru reducerea bazei de impozitare sau de taxare a creditorului financiar.

(k) Abuzul de putere economica inseamna practicarea de dobanzi excesive, trecerea intregului risc de devalorizare a monedei nationale in sarcina exclusiva a consumatorului, cesiunile de creanta speculative, executarea silita intempestiva a locuintei familiale a consumatorului, clauzele abuzive, precum si orice alte practici comerciale incorecte.

Art. 5. (1) Dobanda remuneratorie in raporturile juridice in care debitorul are calitatea de consumator se stabileste prin raportare la dobanda legala, astfel cum aceasta este definita de art. 3 alin. (1) din Ordonanta Guvernului nr.13/2011 privind dobanda legala remuneratorie si penalizatoare pentru obligatii banesti, precum si pentru reglementarea unor masuri financiare-fiscale in domeniul bancar.

(2) Comisionul aplicat ca procent din valoarea sau soldul creditului este interzis.

Art. 6. (1) Dobanda anuala efectiva in cazul creditelor imobiliare nu poate depasi cu mai mult de 3% dobanda legala.

(2) In cazul in care creditorul financiar este o institutie financiara ne-bancara autorizata de BNR, dobanda anuala efectiva in cazul creditelor imobiliare nu poate depasi dobanda Lombard.

Art. 7. Dobanda anuala efectiva in cazul creditelor de consum nu poate depasi 18% pe an.

Art. 8. Dobanda anuala efectiva in cazul microcreditelor nu poate depasi:

(i) 30% pe an, daca scadenta este de peste 90 de zile;

(ii) 100% pe an, daca scadenta este intre 16 si 90 de zile;

(iii) 200% pe an, daca scadenta este de maxim 15 zile.

Art. 9. (1) Dobanda penalizatoare in raporturile juridice in care debitorul are calitatea de consumator nu poate depasi cu mai mult de 3% dobanda legala.

(2) Pentru evitarea oricarui echivoc, penalitatile de interziere sunt dobanzi penalizatoare.

Art. 10. (1) După ce obligația de plată care încumba consumatorului devine exigibilă, cumulul dobânzii remuneratorii cu dobânda penalizatoare este interzis.

(2) Dacă scadența a fost declarată anticipat, dobânda penalizatoare nu poate depăși cu mai mult de 2% dobânda legală.

(3) În lipsa unor stipulații contrare, asumate în mod nemijlocit de consumator, obligația de restituire nu poartă decât asupra sumei nominale primite, oricare ar fi variația valorii acesteia.

Art. 11. În situația în care debitorul este un consumator, art. 9 din Ordonanța Guvernului nr.13/2011 privind dobânda legală remuneratorie și penalizatoare pentru obligații bănești, precum și pentru reglementarea unor măsuri financiare-fiscale în domeniul bancar, nu se aplică.

Art. 12. (1) În cazul unei cesiuni de creanță cu titlu speculativ, cesionarul nu va putea pretinde consumatorului nici voluntar, nici pe cale de executare silită sau în instanță, mai mult decât prețul real al cesiunii, la care se pot adăuga cheltuielile și spezele efective ale contractului și dobânda din ziua când cesionarul a plătit prețul cesiunii.

(2) Creanța este considerată litigioasă când există un proces sau o contestație asupra fondului dreptului.

Art. 13. (1) În scopul de a zadarnici intenția de specula a cesionarului ori de a echilibra raporturile juridice cu creditorul cesionar, debitorul cedat, care are calitatea de consumator, se va putea elibera de datorie, atât în raporturile cu cesionarul, cât și în raporturile cu cedentul, plătiind cesionarului sumele arătate la art. 12 alin. (1).

(2) Plata liberatorie la care se referă alineatul anterior se poate efectua fie cu acordul cesionarului, fie prin consemnarea sumei la dispoziția cesionarului, într-un cont deschis de executorul judecătoresc sau la o instituție de credit selectată de debitorul cedat.

(3) Plata sau consemnarea sumei arătate la art. 12 alin. (1) determină încetarea deplin drept a procesului sau a executării silite, ridicarea oricărei măsuri de indisponibilizare a unor sume de bani sau a unor bunuri luate împotriva debitorului, precum și stergerea oricărei ipotecii sau sarcini care ar fi fost constituite în favoarea creditorului.

(4) Notificarea prin intermediul unui avocat, notar sau executor judecătoresc a intenției de plată în vederea stingerii în această modalitate a datoriei suspendă de

drept orice actiune judiciara sau urmarire silita derulata contra debitorului cedat care are calitate de consumator.

(5) In termen de 30 de zile calendaristice, creditorul va raspunde notificarii, indicand acceptarea ofertei debitorului sau o alta modalitate de reglementare amiabila. In lipsa unui astfel de raspuns, se prezuma acceptarea ofertei debitorului.

Art. 14. (1) La cererea debitorului cedat care are calitatea de consumator, cesionarul va preciza pretul real, efectiv si individualizat, achitat cedentului pentru dobandirea creantei, chiar daca creanta care face obiectului notificarii emise de debitor face parte dintr-un portofoliu de creante.

(2) Pana la data precizarii pretului real al creantei, urmarirea silita contra debitorului cedat se suspenda de drept, cursul penalitatilor si al accesoriilor fiind intrerupt.

Art. 15. Dispozitiile art. 12 – 14 sunt aplicabile in toate cazurile in care creanta este transmisa de catre creditorul initial unui tert, inclusiv in caz de cesiune de contract, de cesiune de portofoliu de creante sau de subrogatie, precum si in cazurile in care scadenta creditului este declarata anticipat.

Art. 16. (1) In raporturile juridice dintre creditorii financiari si consumatori, dispozitiile legale care confera contractului sau altui act juridic caracter de titlu executoriu contra consumatorului nu se aplica.

(2) Se declara inaplicabile, in toate cazurile in care debitorul are calitate de consumator, urmatoarele dispozitii legale:

(i) art. 120 din Ordonanța de urgență nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului;

(ii) art. 8 si art. 8¹ din Ordonanța nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing;

(iii) art.61 si art. 100 din Legea nr. 58/1934 asupra cambiei și biletului la ordin;

(iv) art. 53 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului;

(v) art. 638 alin.1 pct.2-4, art. 639 – 640 din Codul de procedura civila;

(vi) art. 1798, art. 2157 si art. 2165 din Codul civil;

(vii) art. 101 din Legea nr. 36/1995 privind activitatea notariala.

Art. 17. (1) Cu excepția cazului în care imprumutatul este o persoană acoperită natural la riscul valutar, creditele în valută nu pot fi acordate consumatorilor cu domiciliul sau reședința în România.

(2) Este acoperit în mod natural față de riscul valutar consumatorul care:

a) își obține majoritatea veniturilor periodice în moneda creditului sau în moneda de indexare a creditului;

b) își obține majoritatea veniturilor periodice în lei însă veniturile sunt consolidate prin raportare la cursul de schimb al leului față de moneda de plată a creditului, din data plății;

Art. 18. În cazul imposibilității consumatorilor de a accepta majorarea dobânzii sau de a suporta volumul de plăți aferent socului valutar, creditorul financiar nu va putea denunța unilateral contractul.

(2) La cererea debitorului sau din proprie inițiativă, creditorul financiar va face o propunere, în scris, de usurare a poverii, de reeșalonare sau de refinanțare a creditului, în raport cu veniturile actuale ale consumatorului și cu gradul sau maxim de îndatorare.

Art. 19. (1) În vederea echilibrării și a menținerii utilității sociale a contractului, creditorii sunt obligați să efectueze, la cererea consumatorilor, conversia în lei sau în alta monedă în care consumatorii își obțin majoritatea veniturilor, a monedei de plată.

(2) Conversia poartă asupra monedei de plată sau de indexare a contractului și se realizează prin act adițional la contractul de credit sau, în lipsă, prin hotărâre judecătorească, la cererea consumatorului. În cazul în care inițiativa conversiei aparține consumatorului, actul adițional se va perfectă în maximum 90 de zile. În lipsă unui act adițional la contract, conversia se va putea dispune de instanța de judecată, la cererea consumatorului. De la data cererii de conversie, până la data actului adițional sau a hotărârii judecătorești, efectele contractului se suspendă.

(3) Conversia se face la cursul de schimb din data încheierii sau a perfectării contractului, plus o variație maximă de 20% față de acest curs.

(4) Clauzele relative la costul total al creditului sunt fixate, la cererea consumatorului, prin raportare la data încheierii sau a perfectării contractului ori, după caz, prin raportare la costurile creditului aplicate de instituția de credit la data

efectuării conversiei. În caz de dubiu în privința nivelului acestor costuri, se aplică soluția cea mai favorabilă consumatorului.

(5) Pentru eventuale pretenții ale consumatorilor constând în plăți nedatorate generate de clauzele contractuale care trec riscul valutar, expres sau implicit, asupra consumatorului, se pot formula cereri de restituire sau, după caz, cereri de despăgubiri, cu condiția ca acele clauze să fie calificate abuzive, în condițiile Legii nr. 193/2000 privind clauzele abuzive în contractele consumatorilor cu profesioniștii, practici incorecte ale comercianților, așa cum sunt acestea definite de Legea nr. 363/2007 privind practicile comerciale incorecte sau, după caz, produse defectuoase, așa cum sunt definite de Codul consumului.

(6) Dispozițiile alin. (1) – (5) se aplică și în cazul în care contractele de credit de consum, ipotecare sau de imobiliaritate au fost externalizate de către instituția de credit sau de către instituția financiară non-bancară.

Art. 20. De la data intrării în vigoare a prezentei legi, art. 53-54 din OUG nr. 52/2016 se abrogă.

Art. 21. (1) Actul juridic creator al datoriei față de un creditor financiar este nul dacă dobânda practică este excesivă. La cererea consumatorului, actul juridic poate fi executat în continuare, dar creditorul nu va putea pretinde consumatorului nici dobânda, nici alte costuri ale contractului.

(2) Dacă, în cadrul actului juridic creator al datoriei, nivelul DAE este mai ridicat decât plafoanele stabilite la art. 6-8, acest nivel este ajustat, în mod corespunzător, la cererea consumatorului, fie pe cale amiabilă, fie printr-o hotărârea judecătorească.

(3) În caz de nulitate totală a contractului, repunerea în situația anterioară privește doar capitalul, nu și dobânzile și celelalte costuri.

(4) Dobânzile penalizatoare care depășesc plafonul prevăzut la art. 9 se reduc în mod corespunzător, la cererea consumatorului, fie pe cale amiabilă, fie printr-o hotărârea judecătorească.

Art. 22. În cazul creditelor în valută, actul juridic creator al datoriei este nul dacă debitorul nu este acoperit în mod natural față de riscul valutar. Dispozițiile art. 21 alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

Art. 23. În cazul în care cesiunea de creanțe se încheie sau se perfectează cu o entitate care nu este autorizată ca instituție de credit sau ca instituție financiară ne-

bancara, creantele cesionate nu sunt purtatoare de dobanzi si alte costuri sau de penalitati.

Art. 24. Constitutie practica incorecta a creditorilor financiari si se sanctioneaza conform Legii nr.363/2007 privind practicile incorecte ale comerciantilor:

(i) stipularea de dobanzi excesive sau de clauze privind costul total al creditului peste plafoanele prevazute la art. 6-8;

(ii) stipularea de dobanzi penalizatoare care depasesc totalul sumei acordate cu titlu de imprumut sau de credit;

(iii) acordarea unor credite in valuta persoanelor care nu sunt acoperite in mod natural fata de riscul valutar;

(iv) cesiunea de creante catre entitati care nu sunt autorizate ca institutii de credit, institutii financiare ne-bancare sau colectori de creante.

Art. 24. (1) Prezenta lege este aplicabila si contractelor in derulare, in scopul echilibrarii prestatilor si al reducerii riscurilor generate de astfel de contracte, daca sunt indeplinite conditiile impreviziunii.

(2) Se prezuma ca exista impreviziune in cazul in care datoria consumatorului rezulta dintr-un contract de credit in valuta si sunt intrunite conditiile socului valutar.

(3) Se prezuma, de asemenea, ca exista impreviziune daca gradul de indatorare a consumatorului a depasit cu cel putin 20% gradul maxim de indatorare stabilit de BNR.

Art. 25. Actul juridic creator al unor datorii care este incheiat sau perfectat intre persoane fizice se supune dispozitiilor din Ordonanta Guvernului nr.13/2011 privind dobanda legala remuneratorie si penalizatoare pentru obligatii banesti, precum si pentru reglementarea unor masuri financiare-fiscale in domeniul bancar.

Expunere de motive

1. Dobanda excesiva practicata de creditorii financiari in raporturile juridice cu consumatorii cauzeaza *pierderi* de bani, resurse si energie, precum si *pierderea* sansei de alocare a acestora in scopuri mai legitime si mai rationale decat profitul excesiv si nejustificat al unui numar foarte mic de entitati economice.

2. In ansamblul sau, economia *pierde* din practicarea libera, nelimitata, a dobanzii excesive, arbitrariul comertului cu bani devenind opusul libertatii economice si frana dezvoltarii.

Dobanda excesiva determina un volum scazut de creditare, afectand indirect economia, prin blocarea cresterii economice. Costurile mari ale creditului rapesc debitorilor sansa de a consuma, iar economiei sume mari de bani alocate platii dobanzilor excesive¹, ceea ce inseamna reducerea colectarii de tva la bugetul central, reducerea locurilor de munca, scaderea intentiei de investitie si, in genere, scaderea increderii in viitor. Or, o astfel de involutie neutralizeaza conceptul insusi de economie de piata, care se bazeaza pe cresterea consumului si a investitiilor productive. Economia *pierde* din incetinirea sau stoparea cresterii economice.

Supra-indatorarea debitorilor prin dobanzi excesive determina costuri si *pierderi* sociale ridicate: somaj, boala asociata starii psihice negative determinate de starea de supra-indatorare, faliment personal, *pierderea* locuintei si a surselor de finantare ale familiei debitorului, frustrarea unor intregi generatii de descendenti ai debitorilor supra-indatorati si captivi ai creditorilor financiari, riscul de revolta sociala. Sentimentul irelevantei si inutilitatii sociale este agravat de lipsa unei plase de siguranta sociala, de care toti cetatenii Uniunii Europene, inclusiv cetatenii romani, ar trebui sa beneficieze. Acesta este si un potential cost politic, incomparabil mai mare si mai grav decat costurile sociale ale supra-indatorarii. Societatea *pierde* din supra-indatorarea consumatorilor si din sentimental inutilitatii sociale antrebat de supra-indatoare.

Dobanda excesiva impusa populatiei inseamna, indirect, si o dobanda ridicata la imprumuturile si obligatiunile de stat, intrucat are capacitatea de a deveni un reper al pietei, care poate gonfla dobanzile la imprumuturile publice, prin efect de levier. In mod evident, din cresterea dobanzii la imprumuturile publice, statul, populatia

¹Cu ocazia dezbaterii publice si legislative a indicelui de dobanda la creditele interbancare in lei (Robor) a rezultat ca numai din reducerea cu un procent a costului de referinta al creditelor de retail (reducere rezultata din inlocuirea Robor cu IIRC) se economiseste 1 (un) miliard de lei anual, bani care raman in consum si produc tva. Acesti bani au fost capturati, an de an, de dobanzile excesive practicate de creditorii financiari.

actuala si generatiile viitoare *pierd*, intrucat prestatiile sociale care nu vor putea fi acoperite din veniturile bugetare curente, ci din imprumuturi, vor deveni mai scumpe, iar taxele si impozitele se vor inmulti si se vor majora. Imprumul exersat chiar de stat este destinat, dupa caz, finantarii deficitelor bugetare sau investitiilor publice. Contribuabilii, care oricum sunt nevoiti sa imparta cu statul si cu autoritatile publice locale orice venit, cedandu-le acestora cu titlu de impozite, taxe si contributii cca 2/3 din veniturile brute, sunt nevoiti sa suporte *si* toate costurile imprumuturilor publice. Bancile incaseaza dobanzi indirect de la toti contribuabilii, chiar si de la cei care nu se imprumuta la banci. O dobanda excesiva la creditele acordate consumatorilor agraveaza aceasta sarcina suplimentara a contribuabililor. *Pierdere* implicata in mod “natural” de imprumuturile publice este agravata de dobanzile excesive.

3. Dobanda excesiva este auto-destructiva pentru creditorul financiar care o practica. Principalul *perdant* al practicii dobanzii excesive este chiar creditorul financiar. Indirect, si concurentii acestuia (si chiar intreaga categorie profesionala a comerciantilor) intra in aceasta matrice a *perdantilor*.

In primul rand, supra-indatorarea debitorilor inseamna provizioane de risc (costuri financiare suplimentare determinate de potentialul de insolvabilitate a debitorilor) si lipsa de lichiditati determinata de depasirea sistematica a scadentei sau chiar de insolvabilitatea instalata a debitorilor, ceea ce antreneaza, *in extremis*, riscul de faliment al creditorului financiar. Contractarea in masa, expresie a comertului in volume mari, semnifica utilizarea unor contracte – tip, clonate in milioane de exemplare. Un contract care utilizeaza dobanzi excesive, intrucat este un contract – tip, inseamna un risc incremental de dificultati financiare pentru creditor, intrucat rezultanta acestuia nu este un singur debitor ruinat sau un numar gestionabil de debitori supra-indatorati, ci o masa uriasa de astfel de debitori. Dificultatile financiare cauzate de reverberatia in masa a problemelor cauzate de dobanzile excesive pot degenera in insolventa sau chiar in falimentul creditorului financiar, ceea ce inseamna ca, o initiala aparenta de situatie juridica favorabila impusa prin contractele de adeziune ale creditorului financiar se transforma intr-o situatie de dificultate financiara a sa si, consecvential, in sincope economice si juridice in relatiile cu proprii creditori si, mai departe, in lant, intr-un risc sistemic, din care toata lumea *pierde*.

In al doilea rand, comerțul înseamnă transparența, echilibru și concurență onestă, și nu capcane juridice întinse co-contractanților². O practică extinsă, nelimitată și nesancționată la timp a dobânzilor excesive impusă clienților săi de un anumit creditor financiar poate determina, din partea concurenților acestuia, o reacție în oglindă, de repetare a acestei practici și, la nivel generic, un interminabil *loop* al minciunii și decepției, în care toată lumea se comportă la fel și din care nu se poate ieși fără un colaps generalizat al încrederii în întreaga categorie profesională a comercianților. Protecția consumatorilor contra dobânzilor excesive înseamnă protecția creditorului financiar contra lui însuși și protecția concurenților acestuia contra practicilor comerciale incorecte și abuzive.

Scopul legislației reprimării dobânzilor excesive este dublu: scop de persuasiune (incurajare) și scop de disuasiune (descurajare). Abținându-se de la practicarea de dobânzi excesive, creditorul se apără pe sine însuși de consecințele supra-indatorării debitorilor săi, de sancțiunile contravenționale, de acțiunile judiciare și de eventualele fapte sau acțiuni neloiale ale concurenților. De aceea, această legislație este o incurajare a creditorului de a se abține de la practicarea dobânzilor excesive (sau a altor forme de abuz economic). Tentativa repetării comportamentului abuziv sau neonest al unui creditor financiar de către concurenții sau egali săi poate fi anihilată prin efectul de descurajare pe care îl poate avea sancțiunea aplicabilă pentru practicarea dobânzilor excesive (și a altor forme de abuz economic).

4. Dobanda, în sine, adaugă bani suplimentari la masa monetară.

Banii nu au fost inventați pentru a produce prin ei înșiși mai mulți bani și nici pentru a fi utilizați la redistribuirea artificială și injustă a bogățiilor și resurselor. Împrumutul cu dobândă excesivă este contrar eticii și etiologiei banilor.

Băncile dau cu împrumut “bani interni” pe care îi creează cu ocazia actului juridic al creditării sau al împrumutului. Acești “bani” sunt, în realitate, datorii, care nu există și nu supraviețuiesc actului juridic al creditării. Înainte de actul juridic creator al datoriei, banca nu deține banii fiduciar, emisi de banca centrală, necesari acoperirii valorii datoriei, ci numai monopolul creditării și al depozitelor bănești și dreptul de a se refinanța, la nevoie, pe piețele interbancare. Pe baza acestui monopol și a acestui drept, banca poate crea “bani” din datorii. Pe de altă parte, dacă acești “bani interni” sunt rambursați, sunt neutralizați, adică nu supraviețuiesc actului juridic creator al datoriei. Cu toate acestea, acești “bani interni” sunt echivalați cu

²Vezi G. Akerloff și Fr. Schiller, *Phishing for phools* (La pescuit de fraieri. Economia manipularii și a înșelăciunii, Editura Publica, 2016).

banii fiduciar, emisi de banca centrala, si produc dobanda, precum si multe si diverse alte costuri determinate de punerea lor la dispozitia debitorului.

Dobanzi si alte costuri bancare trebuie sa achite creditorilor financiari nu numai consumatorii care se imprumuta pentru a consuma, ci si consumatorii care platesc din resurse financiare proprii ceea ce consuma. Fiecare actor economic cu care consumatorul interactioneaza are dobandzi si alte costuri ale creditului de platit, pe care le integreaza in pretul la care isi vinde bunurile sau serviciile. Costul tuturor produselor si serviciilor care se comercializeaza contine costul cu dobandzile si celelalte costuri bancare achitate de cei care se imprumuta pentru a produce acele bunuri si servicii. Din studii recente rezulta ca cca. 46% din pretul tuturor produselor si serviciilor care circula pe piata inseamna costuri generate de dobandzile bancare³.

Mare parte din veniturile si economiile consumatorului este destinata platii datoriilor din dobanda, datorii care sunt generate fie direct de contractul cu creditorul financiar (la care persoana fizica se imprumuta pentru a consuma), fie de pretul pe care trebuie sa il achite comerciantului pentru marfurile si serviciile achizitionate, pret care reflecta si dobandzile la creditele contractate de comerciant.

Datoriile gonfate de dobandzile excesive adancesc si mai mult tributul pe care societatea, in ansamblul sau, si fiecare consumator, in mod individual, trebuie sa il plateasca creditorilor financiari. Din dobandzile excesive *pierd* nu numai consumatorii care se imprumuta cu dobandzi excesive, cu sau fara constiinta caracterului excesiv al dobandzilor, ci si consumatorii care nu se imprumuta la banci si chiar consumatorii care nici macar nu interactioneaza cu bancile.

Statistici recente ne infatiseaza o realitate greu de conceput intr-o economie de piata si o societate de consum. Doar 15% din creditele acordate finanteaza economia (accentul fiind pus, chiar si in aceste conditii minimale, pe constructia de case si pe cumpararea de masini), restul de 85% fiind "rulat", intr-un interminabil *loop* al schimburilor de riscuri in interiorul unui minuscul grup de creditori financiari si brokeri care detin 99% din averile (si datoriile) lumii⁴. Acest urias fluviu de bani-datorie este accesibil doar unei foarte mici parti a populatiei, care directioneaza capitalul in afara nevoii reale de finantare a economiei palpabile, propriu-zise, ceea ce inseamna ca banii si-au pierdut in mare masura principala functie, aceea de instrument al schimbului si al circulatiei marfurilor si serviciilor.

³Tim O'Reilly, *It's time to rewrite the rules of our economy*, publicat aici: <http://evonomics.com/rewrite-the-rules-of-the-economy-tim-oreilly/>.

⁴Ibidem.

Fenomenul de financiarizare (bancarizare) generala a economiei si a societatii, de indatorare a statului prin credite si obligatiuni (bonduri) si de supra-indatorare a consumatorilor prin credite de consum si ipotecare, inseamna desprinderea economiei de faptul economic real, in favoarea operatiunilor financiare care se invart in cercul vicios al banilor-datorie, ceea ce a determinat subordonarea intregii societati unicului scop al mentinerii in viata a institutiilor financiare, cu pretul *pierderilor* si sacrificiilor tuturor celorlalti membri ai societatii, nationale sau globale. Acest fenomen contemporan, asa cum rezulta din recente date statistice⁵, a facut bogatii mai bogati decat oricand, fara sa extinda aceasta crestere a averii si a bunastarii economice la masa mare a consumatorilor, din ce in ce mai pauperizati, care s-au supra-indatorat in timp ce veniturile lor au stagnat sau chiar au scazut si au fost nevoiti sa suporte dobanda, ca parte a pretului tuturor bunurilor si serviciilor de consum, fiind obligati de stat, in plus, sa suporte costul imprumuturilor publice si pierderile provocate de iresponsabilitatea cu care bancile au creat bani-datorie in cantitati nelimitate (prin proceduri de *bail-out* sau de *bail-in*). Chiar si sanctiunile pecuniare impuse bancilor pentru manipularea "pietei" banilor se regasesc in costurile tuturor serviciilor bancare, fiind puse in sarcina tuturor clientilor bancari, ca un cost cvasi-imperceptibil, imprastiat in doze homeopatice in masa mare de clienti, pentru a li se pierde urma. Iar acest enorm cost social si individual este agravat cand dobanda are caracter excesiv.

5. Dobanda excesiva adauga bani parazitari la masa monetara, generand instabilitate monetara, reducerea artificiala a puterii de cumparare a monedei nationale si, mai ales, o redistribuire injusta a averii si a eforturilor depuse pentru obtinerea unor venituri necesare traiului curent. Dobanda excesiva este un mod de pervertire a neutralitatii banilor, avand si rolul nefast de canal de redistribuire *injusta* a averii.

A interzice sau limita dobanzile excesive inseamna a prezerva neutralitatea banilor si stabilitatea preturilor. A permite sau chiar a proteja dobanzile excesive inseamna a accepta si favorize toate *pierderile* cauzate economiei, comerciantilor, consumatorilor si societatii, in genere, mai sus enuntate.

Dobanda rezonabila este, in schimb, benefica si asiguratorie pentru continuitatea afacerii creditorilor financiari. Cresterea partii din salariu sau din venitul periodic care ramane la dispozitia debitorului prin reducerea poverii dobanzii excesive duce la cresterea economica generata de consumul sanatos, urmata de reducerea somajului prin noile locuri de munca rezultate, precum si la cresterea gradului de

⁵A se vedea: <http://economics.com/three-cheers-for-financial-repression/>.

economisire (din care, in primul rand, bancile profita, intrucat economiile populatiei se pastreaza, de regula in depozite bancare), la scaderea costurilor cu asistenta sociala si, mai ales, la reducerea gradului de supra-indatorare a populatiei, ceea ce relaxeaza bilanturile creditorilor financiari, reducand numarul esecurilor de creditare si al rebuturilor contractuale cauzate de excesul de dobanda si de alte potentiale abuzuri de putere economica.

Optimizarea contractului prin mentinerea dobanzii in limite rezonabile, suportabile de catre debitor inseamna, in plus, (re)consolidarea increderii partenerilor de afaceri si gestiunea eficienta a riscului afacerii.

6. Dobanda excesiva este o forma vinovata de speculatie a starii de nevoie si a vulnerabilitatii debitorului, care poate determina imoralitatea, ilegalitatea sau falsitatea cauzei contractului care genereaza datorii banesti, cu consecinta punerii in circuitul juridic a unor rebutori contractuale, oricand atacabile in justitie de persoanele interesate. Un contract care are o cauza ilicita sau imorala este nul absolut (art.1238 alin.2 Cciv). Cauza este ilicita si atunci cand contractul este doar mijlocul pentru a eluda aplicarea unei norme legale imperative (art. 1237 Cciv). Conform Jurisprudentei CJUE in cauzele Pereničová și Perenič (C-453/10) si Pohotovst (C-76/10) caracterul abuziv al clauzei de dobanda precum si al celorlalte costuri ale contractului determina nulitatea totala a contractului sau a clauzelor, ceea ce presupune lasarea contractului de credit fara dobanda si fara alte costuri.

7. Dreptul nostru intern, pana in anul 2000, a fost intotdeauna protectiv pentru debitorul – persoana fizica, in privinta dobanzilor la care ar fi putut obligat, inclusiv in raporturile acestuia cu creditorii financiari. Legiuitorul a stabilit, succesiv, limite maxime ale dobanzii, interdictia anatocismului (dobanda la dobanda), precum si caracterul fix al dobanzii aplicabile debitorului – persoana fizica.

Clauza penala in contractele de imprumut, precum si anatocismul (dobanda la dobanda) au fost interzise prin art. 3 din Legea nr. 313/1879 pentru anularea clauzei penale din oricare contracte. Incepand cu un decret-lege din 5 mai 1938, in legislatia noastra a fost introdus conceptul de *limitare a dobanzilor*, din ratiuni de protectie a simplilor particulari contra camatei. In principiu, nivelul ratei dobanzii nu putea fi stabilit la mai mult de 4% peste dobanda practicata de BNR. Printr-un decret din perioada comunista (Decretul nr.311/9 august 1954), aplicat inclusiv dupa Revolutia din decembrie 1989, dobanda a fost fixata la maxim 6% pe an⁶.

⁶Potrivit art. 1 din Decretul nr.311/1954 (act normativ abrogat de-abia în 1998), “în cazul când potrivit dispozițiilor legale sau prevederilor contractuale, o obligație este producătoare de dobinzi, fără să se arate cuantumul acestora, se va plati dobinda legală, care se stabilește la 6% (șase la suta) pe an”. Foarte ferm si foarte precis, art. 2 din acelasi

Incepand cu anul 2000, cand s-a emis OG nr.9/2000 privind nivelul dobanzii legale, s-a renuntat in mod nejustificat la principiul plafonarii dobanzilor in beneficiul debitorilor - persoane fizice. Aceasta decizie gresita de politica economica si monetara a determinat reluarea practicilor de exploatare a debitorilor si a subminat eforturile de relansare a economiei nationale⁷.

8. Un raport din 2010 al unei comisii de experti, insusit oficial de Comisia Europeana, retine ca, in genere, in Europa (nu si in Romania), dobanzile anuale efective sunt plafonate⁸. Din acest raport rezulta ca creditul ipotecar acordat populatiei este *similar* cu utilitatile, care sunt servicii esentiale pentru o viata decenta in contemporaneitate. Or, in domeniul utilitatilor (energie electrica sau termica, gaze, apa), preturile sunt reglementate, profiturile fiind plafonate. Nu numai legea noastra, ci chiar Dreptul Uniunii Europene practica asemenea *plafonari*, acesta fiind, de altfel, modelul implementat in Romania in acest domeniu, inca din anul 2000. A plafona preturile acestor servicii inseamna a proteja populatia si, mai ales, persoanele vulnerabile, contra exceselor si abuzurilor potentiale ale furnizorilor care detin monopoluri pe piata.

Intrucat creditul, mai ales cel ipotecar, este similar cu utilitatile, rezulta ca definitia *persoanelor vulnerabile* din Legea energiei electrice⁹ se potriveste si consumatorilor de credite acordate de banci sau de IFN-uri.

Persoanele vulnerabile sunt persoane care au nevoie de protectie sociala, inclusiv de natura financiara. Creditele acordate de IFN-uri, care nu sunt supuse niciunui control si niciunei supravegheri a BNR, sunt "cautate" de consumatori intrucat promotorii insista pe facilitatea accesarii acestora si pe valoarea mica, "justificata" de nevoia urgenta si de restristea sau chiar nefericirea imprumutatului, de unde rezulta o mare

decret dispunea: "dobinda stabilită în convenții nu poate depăși dobinda legală prevăzută de art. 1; obligația de a plăti o dobândă mai mare este nulă de drept și creditorul care a pretins o asemenea dobândă pierde și dreptul la dobândă legală, deosebit de aplicarea sancțiunilor prevăzute de legea penală; dobânzile încasate în asemenea cazuri de creditori, revin statului".

⁷Aceasta este o constatare a unei comisii de experti numiti de CE pentru a analiza efectele nocive asupra economiei si societatii ale dobanzilor camataresti. A se vedea: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/credit/irr_report_en.pdf

⁸http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/credit/irr_report_en.pdf.

⁹Persoanele vulnerabile sunt, in sensul art. 3 pct. 15-16 din Legea energiei electrice si a gazelor naturale nr.123/2012, clientii casnici vulnerabili, adica cei aparținând unei categorii care, din motive de vârstă, sănătate sau venituri reduse, se află în risc de marginalizare socială și care, pentru prevenirea acestui risc, beneficiază de măsuri de protecție socială, inclusiv de natură financiară. De altfel, o definiție indirectă rezulta și din art. 247 Cpen, care pedepsește cu închisoarea creditorul care profita de starea de nevoie a debitorului. Astfel, dacă un imprumutator profita de starea de vâdită vulnerabilitate a debitorului, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității ori relației de dependență în care debitorul se află față de el și îl face să constituie sau să transmită, pentru sine sau pentru altul, un drept real ori de creanță de valoare vâdit disproporționată față de această prestație, atunci acel imprumutator este pasibil de pedeapsa penală.

plaja de practici comerciale incorecte, cea mai grava fiind camuflarea sub cuvinte, expresii si slogane deceptive a unor costuri ale creditarii uriase¹⁰.

9. Curtea de Justitie a Uniunii Europene (CJUE) a confirmat recent ca dobanzile din contractele de credit trebuie *plafonate* la nivelul celor obisnuite, iar dobanzile moratorii (penalitatile de intarziere) excesive trebuie *eliminate* din contract.

In cauzele reunite C-96/16 si C-94/17 (Banco Santander SA si Rafael Ramón Escobedo Cortés), CJUE a decis: “(i) o clauză nenegociată a unui contract de împrumut încheiat cu un consumator care stabilește rata dobânzilor moratorii aplicabile este abuzivă, pentru motivul că impune consumatorului care întârzie la plată să achite o sumă disproporționat de mare drept compensație, din moment ce această rată depășește cu mai mult de două puncte procentuale rata dobânzilor obișnuite prevăzută în acest contract; (ii) consecința caracterului abuziv al unei clauze nenegociate a unui contract de împrumut încheiat cu un consumator care stabilește rata dobânzilor moratorii constă în eliminarea totală a acestor dobânzi, dobânzile obișnuite prevăzute în acest contract continuând să curgă”.

10. Urmarirea sau executarea silita a consumatorului direct in baza actului juridic creator al datoriei este o evidenta si grava incalcare a legislatiei Uniunii Europene in domeniul protectiei consumatorului, dar si o incalcare a liberului acces la justitie si a dreptului la protectia locuintei familiale.

Contractele comerciale sau facturile care, conform legii interne, au caracter de titlu executoriu in ele inlese, pot fi rapid si facil puse in executare printr-o procedura care, dupa verificari sumare si pur formale, permite o rapida (si confidentiala fata de debitor) incuviintare de catre judecator si, in acelasi timp, indeparteaza in mod voit si arbitrar caile directe de atac si modalitatile de oprire a executarilor silita manifest ilegale. Chiar si in prezenta unei executari silita neintemeiate sau ne-necesare, procedura civila romana pune la dispozitia debitorului o contestatie la executare, care este *post-factum*, si o cale relativ rapida de suspendare a executarii, care insa este costisitoare, presupunand o cautiune stabilita in functie de valoarea creantei executate. Facilitatile executarii silita create de lege in favoarea creditorului si piedicile puse debitorului in calea actiunilor directe de contestare a admisibilitatii

¹⁰Spre exemplu, consumatorului i se prezinta “produsul” ca fiind un imprumut fara dobanda (ascunzandu-se informatia esentiala ca o intarziere chiar si de o zi a ratelor determina penalitati uriase) sau ca fiind un imprumut convenabil cu dobanda de cateva zeci de lei pe zi (disimuland intentionat informatia esentiala ca termenul de rambursare nu este pe zile, ci pe luni sau pe ani, de unde rezulta dobanzi in valori nominale enorme). Piata creditelor mici si a micro-creditelor, neinteresante pentru banci (cu exceptia celor care au utilizat oportunitatea, constituindu-si, imprudent si ne-concurential, IFN-uri proprii, care canibalizeaza afacerea bancara), a proliferat, determinand aparitia a peste 260 de IFN-uri. Cu dobanzi si comisioane calculate in sute sau chiar mii de puncte procentuale, fara ca vreo institutie sa le “deranjeze”, nici nu mai este util ca cei implicati sa isi asume riscul raspunderii penale pentru camatarie. Este mult mai profitabil si mai sigur sa isi constitutie IFN-uri, prin intermediul carora sa exploateze la maxim nevoile si nefericirea populatiei aflata in situatie vulnerabila.

sau a temeiniciei executarii silita au determinat crearea unei pietete a colectorilor de creante care, subrogandu-se in drepturile creditorilor profesionisti pentru care legea a creat facilitatea considerarii ca titlu executoriu a contractului in el insusi, isi pot permite sa cumpere vaste portofolii de creante cu discount-uri mari si sa preseze debitorii sa achite mari parti din valoarea nominala a creantelor de care cedentii lor s-au dezinteresat la momentul cesiunii. Un debitor supra-indatorat, asa cum este consumatorul supus unei executarii silita, nu dispune nici de timp, nici de finantarea necesara costurilor legale ale contestatiei la executare, iar legea interna, cel putin la nivel de aparenta, nu permite analiza certitudinii, a lichiditatii si a exigibilitatii creantei ori a temeiniciei executarii silita in faza incuviintarii acesteia si, cu atat mai putin, nu permite analiza caracterului abuziv al unor clauze din contractul – titlu executoriu. Obiectiile consumatorilor fata de clauzele abuzive strecurate in contractele comerciale care se executa silit in considerarea caracterului lor de titlu executoriu *ope legis* sunt incastrate in tipare procedurale dificile, cronofage si costisitoare, facand exercitarea drepturilor recunoscute lor de legislatia clauzelor abuzive excesiv de dificila sau chiar inutila. Normele procedurale interne referitoare la executarea silita a consumatorilor incalca principiul efectivitatii si al minimului de protectie, fiind destinate inlaturarii de la aplicare, pentru contrarietate cu Dreptul Uniunii Europene in domeniu. Normele procedurale interne referitoare la executarea silita a imobilelor cu destinatia de locuinta familiala si la eventuala intrerupere a acesteia pentru verificarea caracterului abuziv al unor clauze incalca si principiul protectiei prioritare a dreptului la viata familiala a debitorului (in raport de dreptul de proprietate asupra creantei) si principiul proportionalitatii din CEDO si din jurisprudenta CtEDO, putand fi inlaturate de la aplicare si in considerarea contrarietatii legii interne cu aceste principii. Locuinta familiala este protejata in dreptul comun, prin instituirea unei insesizabilitati temporare a imobilului care reprezinta locuinta familiala.

Principiului efectivitatii impune, cu privire la modalitatile procedurale aplicabile actiunilor destinate sa asigure protectia drepturilor conferite justitiabililor in temeiul dreptului Uniunii, ca aceste modalitati sa nu faca practic imposibila sau excesiv de dificila exercitarea drepturilor conferite astfel de ordinea juridica a Uniunii¹¹. Contestatia la executare este un remediu ulterior demararii procedurilor de executare silita, care poate fi exercitata numai intr-un anumit termen si care in sine nu suspenda procedurile de executare silita. Iar pentru suspendarea executarii silita, petentul trebuie sa plateasca o cautiune. Toate aceste imprejurari fac excesiv de dificila asigurarea drepturilor conferite consumatorilor in temeiul dreptului Uniunii Europene. In considerarea art. 148 alin.2 din Constitutie, a principiului efectivitatii

¹¹CJUE, speta *Steffensen* (cauza C-276/01).

Dreptului Uniunii Europene și a hotărârii CJUE din speta *Aziz*, în litigiile concrete în care parti ar fi consumatorii, aceste texte ar trebui înlăturate de la aplicare.

Dreptul la viață și la integritate fizică, dreptul la locuința familială și dreptul la demnitate umană sunt drepturi ale omului care primează față de dreptul de proprietate asupra creanței pe care creditorul sau colectorul de creanțe ar putea să o pretindă de la un consumator¹², mai ales în cazurile în care realizarea creanței ar urma calea executării silite a unor contracte care sunt, în ele însele, titluri executorii.

În Dreptul Uniunii Europene, *dreptul la locuință* este un drept fundamental garantat de art. 7 din Cartă Drepturilor Fundamentale (care face parte integrantă din TFUE) și, deci, este obligatoriu să fie luat în considerare de instanța de trimitere în cadrul aplicării Directivei 93/13.

O motivație specială a înlăturării de la aplicare a acestor norme din dreptul intern nu este oferită, în plus, de o serie de hotărâri ale CtEDO, pronunțate în materia protecției locuinței familiale, hotărâri la care face referire, într-un mod oarecum surprinzător, CJUE, într-o speta relativ recentă, *Kušionová*¹³. Așa cum rezulta atât din această speta *Kušionová* (precum și din speta *Aziz*), “pierderea locuinței familiale este nu numai de natură să aducă atingere în mod grav dreptului consumatorilor, ci totodată pune familia consumatorului vizat într-o situație deosebit de fragilă”. Prin hotărârea pronunțată în septembrie 2014 în speta *Kušionová*, CJUE a impus interpretarea Dreptului Uniunii Europene în sensul înlăturării de la aplicare a regulilor obișnuite ale executării silite imobiliare atunci când ar fi vorba de locuința familiei consumatorului. Conform acestei interpretări (obligatorie în dreptul intern al statelor membre ale UE), judecătorul național trebuie să verifice proporționalitatea măsurii executării silite față de situația familiei debitorului, iar pentru aceasta trebuie să fie în măsură să dispună de urgență măsuri de suspendare a executării sau a evacuării din locuința familială a consumatorului și a familiei sale. Dacă normele din dreptul intern ale statelor membre opresc sau fac foarte dificile aceste demersuri, atunci acele norme interne trebuie înlăturate de la aplicare. Un contract, așa cum este cel de credit sau cel de leasing, o factura de utilități, un bilet la ordin, o ipoteca imobiliară, un contract de închiriere de locuință etc., care sunt, conform legii, titluri executorii în ele însele, nu pot sta la baza unei executări silite a imobilului care constituie locuința familială a debitorului.

¹²În speta *Bäck vs. Finlanda*, cu nr. 20/7/2004, CEDO a reținut că legislația ajustării datoriilor (care implică și iertări de datorie) servește în mod evident unor politici sociale și economice legitime și, deci, nu este prin ea însăși (*ipso facto*) o încălcare a principiului garantării dreptului de proprietate privată.

¹³Hotărârea motivată a CJUE, datată 10 septembrie 2014, este publicată aici: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157486&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=368433>.

Mecanismul juridic al înlăturării unei legi interne de la aplicare, pentru contrarietate cu Dreptul Uniunii Europene și cu CEDO presupune un proces judiciar, pe care nu orice consumator și-l poate permite. Pentru facilitarea accesului la normele de protecție a consumatorilor și pentru înlăturarea discriminării, este necesară înlăturarea de la aplicare, cu efect erga omnes, prin lege specială, a tuturor textelor care consacră caracterul de titlu executoriu în el însuși al actului juridic creator al datoriei, fără distincție între consumatorul care acționează judiciar sau rămâne inactiv în privința drepturilor sale protective.

11. În tradiția dreptului civil roman, cesiunea de drepturi litigioase a fost privită întotdeauna cu suspiciune. De aceea, legiuitorul a pus la dispoziția “celui în contra căruia există un drept litigios vândut” un instrument simplu de liberare de cesionar, respectiv, *retractul litigios*. Conform art. 1402 din Codul civil de la 1864, liberarea de datorie față de cesionarul dreptului litigios se putea obține dacă cel în contra căruia există acel drept litigios¹⁴ îi “număra”, adică îi plătea, cesionarului prețul real al cesiunii, precum și spezele contractului și dobânda din ziua când cesionarul a plătit prețul cesiunii. Conform fostului art. 45 din Codul comercial, retractul litigios era interzis “în caz de cesiune a unui drept derivând dintr-un fapt comercial”.

În prezent, prin Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului civil, atât art. 45 din Codul comercial, cât și întregul Cod civil de la 1864, au fost abrogate. Consecința acestor abrogări este dublă : (i) retractul litigios în materie comercială nu mai este interzis; (ii) retractul litigios în dreptul privat nu mai beneficiază de o reglementare specială, dedicată acestuia, deci devine un contract nenumit.

Având în vedere fenomenul cesiunilor speculative de creanțe cu care se confruntă economia și societatea românești, în special în privința raporturilor juridice ale colecțiilor de creanțe cu consumatorii, se impune reglementarea unei noi formule juridice a retractului litigios, ca modalitate de protecție a consumatorilor contra abuzului de putere economică al creditorilor financiari și a colecțiilor de creanțe.

Într-adevăr, un număr mare de debitori neperformanți, supra-indatorati, determină apariția și proliferarea “comertului” speculativ cu creanțe, exercitat de colecții de creanțe, a unei ultra-concentrări a detinerilor de astfel de creanțe și a unui număr foarte mare de dosare judiciare formate în jurul sau cu ocazia executărilor silite¹⁵.

¹⁴Conform art. 1403 din același fost vechi Cod civil de la 1864, lucrul se socotește litigios când există proces sau contestație asupra fondului dreptului.

¹⁵În prezent, statistici oficiale ale CSM arată că aceste dosare reprezintă mai mult de o treime din totalul dosarelor aflate pe rolul instanțelor de judecată din România: sunt cca 1,1 milioane de astfel de dosare, dintr-un total de 3 milioane de dosare în întregul sistem judiciar românesc.

Din acest “comert” cu creante *pierd*, laolalta, creditorul financiar care isi vinde creanta, debitorii cedati, familiile acestora si societatea, in ansamblul sau. De aceea, profiturile exceptionale care se extrag din acest comert cu nefericirea oamenilor trebuie limitate, prin instituirea unui mecanism de liberare a consumatorilor de datorie, prin plata, in limitele procesului sau ale eecutarii silite, a unei compensatii in favoarea cesionarului, care sa acopere costul acestui cu achizitionarea creantei si un profit comercial rezonabil.

12. Riscul valutar este o consecinta imediata a creditului in valuta, care transforma relativ facil acest act juridic creator de datorie intr-un produs financiar sau serviciu riscant (periculos). Desi pare a fi natural¹⁶, adica presupus de insasi formula contractuala aleasa de consumator (care ii permite acestuia sa se imprumute mai ieftin, adica la dobanzi si cu costuri mai mici decat cele practicate la creditele in euro sau in moneda nationala, in schimbul unei alegeri constiente a riscului de variatie a cursului), in realitate, riscul valutar inseamna un pericol real pentru consumatorul obisnuit intrucat, dincolo de oscilatiile relativ normale ale cursului valutar, exista intotdeauna un risc supra-adaugat¹⁷ de hiper-valorizare a monedei de plata, dar mai ales in perioadele de criza sau de turbulente ale pietei, cand cei ce detin lichiditati se „refugiază” in depozite in moneda respectiva, pentru a se apara de riscul de erodare a valorii reale a lichiditatilor (*safe haven*), ceea ce ii confera un grad foarte ridicat de *imprevizibilitate*. De aceea, pentru a evita riscul de pierdere, cauzata atat consumatorului, cat si creditorului financiar, acesta din urma are obligatia de avertizare si de consiliere a consumatorului asupra riscului valutar.

Departa de a fi o sarcina excesiva impusa creditorului, aceasta obligatie este o modalitate de auto-protectie a creditorului fata de supra-indatorarea sau insolvabilitatea debitorului, care poate interveni oricand in urmare a unei hiper-valorizari a monedei de plata. Atunci cand creditul de retail in moneda straina se caracterizează prin suportarea variației cursului de schimb valutar exclusiv de către împrumutat, acesta având reprezentarea unui curs de schimb foarte stabil la momentul acordării creditului (in realitate acest curs fiind stabil doar din perspectiva creditorului, pentru debitor operand, in perioade de criza, o hiper-valorizare), riscul de supra-indatorare si ruina a debitorului are grave repercursiuni *asupra*

¹⁶Conform hotaririi CJUE din speta Andriciuc (C – 186/16), daca riscul valutar asumat de consumator este o contra-prestatie pentru un cost mai redus al creditului, clauza de risc valutar face parte din obiectul principal al contractului si, deci, nu poate fi supusa analizei caracterului abuziv, cu conditia ca aceasta clauza de asumare a riscului valutar sa fie exprimata intr-un limbaj clar si (usor) inteligibil.

¹⁷Acest risc supra-adaugat al hiper-valorizarii a fost explicat de Curtea Constitutionala, prin decizia CCR nr.623/2016.

creditorului, care nu isi va mai putea realiza creanta integral si, eventual, va fi nevoit sa vanda restul creantei ramasa neacoperita dupa vanzarea imobilului ipotecat, catre colectori de creante, la preturi derizorii. Imprumutatul beneficiază, aparent, de o dobândă micșorată pe durata primilor ani de rambursare a creditului in valuta, în contrapartida unui risc reportat asupra anuităților sau a ratelor ulterioare (viitoare) dar, in primul rand, costurile acestui credit sunt egale sau chiar mai mari decat produse similare in moneda nationala si, in al doilea rand, hiper-valorizarea monedei de plata, in legatura cu care debitorul nu a fost avertizat, majoreaza la cote insuportabile volumul de plati lunare in moneda nationala, ceea ce determina treptat, dar sigur, ruina debitorului. Multiplicat cu numere ce reprezinta rata de neperformanta a portofoliului de credite ale creditorului financiar, acest risc individual de neplata devine un risc major de insolvabilitate sau chiar de colaps al creditorului financiar insusi. De aceea, creditele in moneda straina pentru care debitorul nu are acoperire naturala la riscul valutar reprezinta o practica iresponsabila auto-vatamatoare a bancilor, si nu doar o practica iresponsabila vatamatoare a consumatorilor si a economiei in ansamblu, asa cum rezulta din Recomandarea Comitetului European pentru Risc Sistemic din 21 septembrie 2011 privind acordarea de împrumuturi în monedă străină (CERS/2011/1)¹⁸.

Conform acestei Recomandari, implementata in Romania prin Regulamentul BNR nr.17/2012, creditele in valuta nu pot fi acordate decat debitorilor care sunt acoperiti in mod natural fata de riscul valutar, adica, majoritatea veniturilor acestora sunt incasate in moneda creditului.

Modalitatea in care a fost implementata aceasta Recomandare in legislatia Romaniei este insuficienta, fiind necesara asumarea acesteia prin lege si aplicarea sa la toate contractele de credit in valuta, si numai la cele incheiate dupa data intrarii in vigoare a Regulamentului BNR nr.17/2012. In plus, regula insasi a acoperirii naturale fata de riscul valutar este insuficienta. Prin lege urmeaza a se stabili, ca modalitate de protectie a consumatorului contra riscului de hiper-valorizare a monedei de plata, regula imperativa conform careia obligatia de plata a datoriei generate de actul juridic al creditarii in valuta este stabilizata la cursul de schimb din data perfectarii

¹⁸Recomandarea CERS/2011/1 retine ca “împrumutații sunt total neacoperiți față de riscurile produselor financiare, în special față de riscurile contractării creditelor în moneda străină; aceștia pot fi atrași de ratele nominale mai scăzute ale dobânzilor la împrumuturile în monedă străină comparativ cu cele la împrumuturile în monedă națională, tinzând să subestimeze riscul deprecierei monedei naționale sau neînțelegând efectele unei astfel de depreciere asupra costurilor asociate rambursării datoriei și asupra sumei totale datorate”. Recomandarea CERS/2011/1 admite posibilitatea „ca unii împrumutați să nu fi fost conștienți de riscurile pe care și le-au asumat contractând un împrumut în monedă străină; chiar și cei care au fost informați s-ar putea să fi optat pentru poziții în monedă străină neacoperite față de riscuri, întrucât au presupus că acestea erau implicit garantate de regimul valutar existent”.

contractului, la care se poate adauga o variatie de maxim 20% fata de acest curs. In urmare avertizarii asupra riscului de hiper-valorizare, obligatie care incumba creditorului financiar, consumatorul va putea cere conversia in moneda nationala sau intr-o moneda straina, cu conditia ca, in acest caz, consumatorul sa fie acoperit natural contra riscului valutar.

13. Pentru eliminarea unor posibile inechitati si discriminari intre consumatori, in functie de momentul incheierii sau perfectarii actului juridic creator al datoriei, *legea urmeaza a se aplica si contractelor aflate in curs de derulare la data intrarii sale in vigoare.*

Prin Decizia nr.701/2017, Curtea Constitutionala a Romaniei (CCR) a constatat că:

“52. [...] niciun text constituțional nu împiedică legiuitorul să intervină în executarea acestor contracte în vederea reechilibrării lor, cu respectarea condițiilor [...] referitoare la buna-credință și echitatea ce trebuie să guverneze această materie;

53. [...] măsura [...] este adecvată, necesară și [...] respectă un just raport de proporționalitate între interesele generale și cele individuale; [...] această orientare legislativă a ținut seama de realitățile socioeconomice existente, aspect cu privire la care legiuitorul are o largă marjă de apreciere, precum și de particularitățile și specificul circumstanțelor referitoare la iminența începerii sau continuării procedurii de executare silită cu efecte iremediabile asupra consumatorului, respectiv la relația profesionist-consumator în care acesta din urmă se află într-o situație de inferioritate economică. [...]

54. [...] măsura [...] configurează un just raport de proporționalitate între interesele generale și cele particulare, în sensul că pune în balanță, pe de o parte, protecția imediată și nemijlocită a consumatorilor, așadar, a unui largi sfere de persoane care, deși situate într-un raport de egalitate juridică, formală cu profesioniștii, totuși, sub aspectul puterii lor economice, apreciate în mod individual, se află într-o evidentă relație de inferioritate, și, pe de altă parte, interesul profesioniștilor de a-și vedea executate sumele de bani rezultate din contractele de credit. [...] nu este de admis ca o realitate juridică, formală, rezultată din contractul de credit să prevaleze asupra regulilor de echitate și bună-credință care guvernează materia contractelor civile”.

Initiator. [REDACTED]

Senator **Daniel Cătălin Zamfir**
[REDACTED]